

בית המשפט המחוזי בירושלים

הפ"ב 14920-08-18 יארמיש נ' ברזון ואח'

בפני כבוד השופט אביגדור דורות

המבקש: שירת דוד – בית דין לדיני ממונות

נגד

המשיבים: 1. יעקב יארמיש
2. ירמי ברזון

חקיקה שאוזכרה:

[חוק הבוררות, תשכ"ח-1968](#): סע' 1, [שבתוספת הראשונה](#), 2, [21א](#), 24, [29ב](#), [30טז](#)

[חוק השליחות, תשכ"ה-1965](#): סע' 6(א)

ספרות:

[אורי גורן, בוררות \(נבו, 2018\)](#)

[ישראל שמעוני, אופק חדש בבוררות \(מהד' 2, 2014\)](#)

[איל זמיר, מדרכי א' ראבילור, גבריאלה שלו, הפירוש הקצר לחוקם במשפט הפרטי \(1996\)](#)

מיני-רציו:

* בית המשפט נדרש לאבעיה – בעיית עצה, אשר הוגשה על ידי רבנים מבית הדין לדיני ממונות, בתפקידם כבוררים, בבוררות שהתנהלה בין המשיבים. נדונו שאלות שנוגעות להמשך הדיונים בסכסוך שבין המשיבים.

* בוררות – מהלך הבוררות – אבעיה

* בוררות – בורר – סמכויותיו

אבעיה – בעיית עצה, אשר הוגשה על ידי כב' הרבנים יהודה סילמן, שאול יהודה הנדלס ואברהם רוזין מבית הדין לדיני ממונות "שירת דוד", בתפקידם כבוררים, בבוררות שהתנהלה בין המשיבים.

בית המשפט פסק כלהלן:

הבוררים ביקשו לדעת האם בסמכותם להמשיך בדיונים בנוגע לשלושה היבטים, כדלקמן: ערעור על פסק בוררות ביניים; הליכי ביצוע של פסק הבוררות (הוצאות וריביות); המשך הדיונים בתביעתו הראשונה של יארמיש.

ערעור: ככל ששטר הבוררות עליו חתמו הצדדים (המשיבים) כולל הוראות בדבר ערעור בפני מותב בוררות אחר על פסק בוררות סופי או פסק ביניים, ניתן לפעול על פי הכתוב בשטר. ככל ששטר הבוררות אינו כולל הסכמה מסוג זה, סיים בית הדין את מלאכתו, כאשר הכריע בסכסוך בו דן בפסק הביניים.

הליכי ביצוע: ככל ששטר הבוררות עליו חתמו המשיבים, כולל הוראות המאפשרות לבוררים לפסוק בענייני ביצוע פסק הבוררות, רשאים הבוררים לתת הוראות בדבר ביצוע הפסק. בהעדר הוראות בעניין זה בשטר, הדרך לביצוע הפסק הוא באמצעות אישורו בבית המשפט המוסמך ואכיפתו בהוצאה לפועל.

המשך הדיונים: מפניית הבוררים לבית המשפט משתמע כי שטר הבוררות עומד עדיין בתוקפו וכי מדובר בתביעות חדשות, להבדיל מהמשך הדיון בתביעתו הראשונה של יארמיש. מדובר בתביעות נוספות שלא הועלו בפני הבוררים. מכאן ניתן ללמוד כי הבוררים לא הסתלקו מהבוררות בעניינים שכבר החלו ומהמשך הדיון בתביעתו הראשונה של יארמיש ובסמכותם לקבוע כך ולהודיע זאת לצדדים.

פסק דין

לפניי אבעיה – בעיית עצה, אשר הוגשה על ידי כב' הרבנים יהודה סילמן, שאול יהודה הנדלס ואברהם רוזין מבית הדין לדיני ממונות "שירת דוד", בתפקידם כבוררים, בבוררות שהתנהלה בין המשיבים. השאלות אשר הציגו הבוררים בפני בית המשפט נוגעות להמשך הדיונים בסכסוך שבין המשיבים.

רקע

1. מר יעקב יארמיש (להלן: "יארמיש") ומר ירמי ברזון (להלן: "ברזון") חתמו על שטר בוררות המסמך בית דין בשם "שירת דוד" (להלן: "בית הדין" או "הבוררים") להכריע בסכסוכים ביניהם. יארמיש הגיש לבית הדין תביעה כספית נגד מר ברזון ומנגד ברזון הגיש תביעה נגד יארמיש. בית הדין הכריע בתביעה הנגדית במסגרת "פסק ביניים" וחייב את יארמיש לשלם לברזון סך של 113,000 דולר לערך. בגין פסק בוררות זה נפתח תיק הוצאה לפועל.

2. יארמיש ביקש לערער על פסק דין זה ובנוסף ביקש כי בית הדין ימשיך לדון בתביעתו נגד ברזון. בית הדין התנה את המשך הדיון בתביעה נגד ברזון בהעמדת ערבות של צד שלישי לתשלום הסכום שנפסק בתביעה של ברזון נגד יארמיש. בהמשך לכך, ועל אף ששטר הבוררות שנחתם על ידי הצדדים מתייחס לכלל התביעות ההדדיות, ביקש יארמיש להגיש כתב תביעה בגין עילות נוספות בבית דין אחר. מכאן, ובמלים של מותב הבוררים שיושב בבית הדין: **"ביה"ד נענה לבקשת מר יעקב יארמיש ואישר לו (בע"פ) לתבוע את תביעותיו החדשות בבי"ד אחר."** אולם: **"כאשר פנה אל בד"ץ העדה החרדית בבקשה לתבוע אצלם את מר**

ברזון הודיע לו מזכיר הבד"ץ כי ברצונו לראות אישור בכתב מהבוררים. מזכיר בית דינו נענה גם לזאת ושלח לבד"ץ אישור להזדקק לתביעה...".

3. במכתב שנשלח מטעם בית הדין שירת דוד לבד"ץ העדה החרדית נכתב כך :

"בדו"ד שבין מר יעקב יארמיש הי"ו לבין מר יונה ומר ירמי ברזון הי"ו, על אף שנחתם שט"ב בבית דינו ועדיין עומד בתוקפו. בנסיבות העניינים ביה"ד אינו מעוניין לדון בהמשך תביעתו של מר יעקב יארמיש הי"ו, ובאפשרותו לפנות לבית דין אחר".

4. בעקבות פניה זו, נודע לבית הדין [כך במקור] כי ברזון טוען שמאחר שבמכתב שהוציא בית הדין נכתב שיש באפשרותו של יארמיש לפנות לבית דין אחר, משמעות העניין היא שבית הדין מסתלק מכל הבוררות, ואין הצדדים מחויבים להמשיך בניהול הליך הבוררות בפני בית הדין.

5. מכאן, פנה בית הדין לבית משפט זה במספר שאלות: האם בורר יכול להסתלק מהליך בוררות באמצעות מכתב שממוען לבורר אחר? ; האם ההודעה של מזכיר בית הדין מחייבת את בית הדין בעניין ההסתלקות מהבוררות? ; האם נוסח המכתב מהווה הסתלקות מהבוררות? ; האם בית הדין יכול לחזור בו מהסתלקותו? ; האם ההסתלקות מהבוררות חלה על כל ההליכים או רק על הליכים שטרם נפתחו? ; האם ההסתלקות חלה גם על התביעות של ברזון נגד יארמיש? ; האם בית הדין מוסמך לדון בעניינים הקשורים להליכי הביצוע של פסק הבוררות.

אבעיה בבוררות

6. **סעיף טז'** לתוספת הראשונה **לחוק הבוררות**, תשכ"ח – 1968 (להלן: "חוק הבוררות") קובע כי "הבורר רשאי להביא שאלה משפטיות המתעוררת במהלך הבוררות או את פסק הבוררות, כולו או מקצתו, לפני בית המשפט בדרך אבעיה לשם מתן חוות דעת". **סעיף 2 לחוק הבוררות** קובע כי " רואים הסכם בוררות כמכיל את ההוראות **שבתוספת הראשונה** ככל שהן נוגעות לענין, והוא כשאין כוונה אחרת משתמעת מן ההסכם". לפיכך, נראה כי הסכם הבוררות שנחתם בין הצדדים לסכסוך מכיל תניה המאפשרת לבוררים לפנות לבית המשפט בדרך אבעיה (לדיון בעניין פניית הבורר לבית המשפט ראה: **ישראל שמעוני, דיני בוררות – אופק חדש בבוררות** (מהדורה שניה מורחבת, התשע"ד – 2014) (להלן: "שמעוני") עמ' 340 – 346).

הסתלקות בורר מתפקידו והמשך הדיון בבוררות

7. בשאלתא המופנית לבית המשפט נטען כך :

"ביה"ד נענה לבקשת מר יעקב יארמיש ואישר לו (בע"פ) לתבוע את תביעותיו החדשות בבי"ד אחר. כאשר פנה אל בד"ץ העדה החרדית בבקשה לתבוע אצלם את מר ברזון הודיע לו מזכיר הבד"ץ כי ברצונו לראות אישור בכתב מהבוררים. מזכיר בית דיננו נענה גם לזאת ושלח לבד"ץ אישור להזדקק לתביעה...".

8. במכתב שנשלח מטעם בית הדין שירת דוד לבד"ץ העדה החרדית נרשם כך:

"בדו"ד שבין מר יעקב יארמיש הי"ו לבין מר יונה ומר ירמי ברזון הי"ו, על אף שנחתם שט"ב בבית דיננו ועדיין עומד בתוקפו. בנסיבות העניינים ביה"ד אינו מעוניין לדון בהמשך תביעתו של מר יעקב יארמיש הי"ו, ובאפשרותו לפנות לבית דין אחר".

9. בעקבות פניה זו, נודע לבית הדין [כך במקור] כי מר ברזון טוען שמאחר שבמכתב שהוציא בית הדין נכתב שיש באפשרותו של מר יעקב יארמיש לפנות לבית דין אחר, משמעות העניין היא שבית הדין מסתלק מכל הבוררות, ואין הצדדים מחויבים להמשיך בניהול הליך הבוררות בפני בית הדין.

10. תחילה, אבקש להעיר כי אין כל משמעות, מבחינת ברזון, לאישור שנתן בית הדין ליארמיש לנהל הליכי בוררות בפני בורר אחר. "הסכמה של הצדדים למוסד בוררות כלשהו אינה מסמיכה את אותו מוסד להחליט להעביר את הסכסוך למוסד בוררות אחר. ההסכמה היא לאותו מוסד ספיציפי; ואם יחשוב אותו מוסד שיש אחר הולם הימנו לכהן בתפקיד – עליו לקבל את הסכמת הצדדים להעברת הסכסוך למסגרת אותו מוסד אחר" (סמדר אוטולנגי, בוררות – דין ונוהל, כרך א' (מהדורה רביעית מיוחדת, תשס"ה – 2005) (להלן: "אוטולנגי") עמ' 374; [הפ"ב \(מחוזי ת"א\) 35539-07-17 טי אם אן ג"י בע"מ נ' ABENER GHENOVA INGENIERA UTE DEAD SEA](#) [פורסם בנבו] (10.7.18) פסקה 9). כך, שבהעדר הסכמה מצד ברזון, אין באישור של בית הדין ליארמיש כדי לחייבו לנהל הליך בוררות בפני גוף אחר.

האם בורר רשאי להתפטר מתפקידו?

11. אין [בחוק הבוררות](#) התייחסות לשאלה מתי בורר רשאי להתפטר מתפקידו ([רע"א 296/08 ארט-בי חברה בערבות מוגבלת \(בפירוק\) נ' עזבון המנוח ג'ק ליברמן ז"ל](#) [פורסם בנבו] (5.12.2010) פסקה 166; [אוטולנגי, עמ' 494](#)). בפסיקה ובספרות הובעו דעות שונות ביחס לשאלה מתי רשאי בורר להתפטר מתפקידו. מן הצד האחד הובעה דעה הנותנת לבורר חופש רב בקבלת ההחלטה מתי להתפטר ובאילו נסיבות. פרופ' אוטולנגי, אחת המצדדות בעמדה זו כתבה כך: "בורר אינו חייב להמשיך בניהול הבוררות, אם אינו רואה את האפשרות להמשיך

לעשות כן, ואין אפשרות לכפות עליו המשך הבוררות (אוטולוגי, עמ' 494; לפסקי דין המצדדים בעמדה זו ראה: [רע"א 7524/99 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (31.10.1999); [ע"א 491/76 גאולים מושב עובדים להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ נ' צדוק, פ"ד לא\(3\) 625](#), 633 (1977)). מן הצד האחר הובעה הדעה כי בורר אינו חופשי להתפטר מתפקידו כל אימת שיחפוץ בכך ויש לבחון את סוגיית התפטרותו של בורר על פי אמות המידה שנקבעו בעניינם של שופטים. בהתאם לעמדה זו, התחייבות של בורר למלא את תפקידו טומנת בחובה רכיב של סיום מלאכת הבוררות בהכרעה יעילה וצודקת. בורר אינו רשאי להתפטר מתפקידו כל אימת שמופעל עליו לחץ מצד אחד הצדדים (לדעה זו ראה למשל: [שמעוני](#), עמ' 444 – 453; [ה.פ. \(ת"א\) 317/05 י. רוטשטיין מערכות מידע 1986 בע"מ נ' רוטשטיין מערכות מידע בע"מ](#) [פורסם בנבו]). לסקירת הגישות השונות בסוגיה זו ראה עוד: [רע"א 5067/09 מלכיאל שרבט נ' בכור שרבט](#) [פורסם בנבו] (3.1.2011), פסקאות 39-40.

12. בין כה ובין כה, קיימת אחדות דעים כי יש והתפטרותו של הבורר בנסיבות לא מוצדקות מהווה לעיתים הפרה של חובת הנאמנות אשר הבורר חייב בה כלפי בעלי הדין לפי [סעיף 30 לחוק הבוררות](#) (ראה: [אוטולוגי](#), עמ' 496; אורי [גורן, בוררות](#) (התשע"ח – 2018) עמ' 136).

חזרת הבורר מהתפטרותו

13. בפסק הדין [ברע"א 5067/09 הנ"ל](#) [פורסם בנבו] דן השופט דנציגר בנסיבות המצדיקות השבת הבורר לתפקידו לאחר שחזר בו מהתפטרותו. השופט דנציגר קבע כי בעניין זה כל מקרה יבחן לגופו נוכח הקושי לקבוע קריטריונים נוקשים. יחד עם זאת, מבלי לפרט רשימה סגורה של קריטריונים, הצביע השופט דנציגר על שלושה שיקולים מרכזיים בעניין זה. ראשית, כאשר צד להליך הבוררות מכשיל את הליך הבוררות בהתנהגותו וגורם להתפטרות הבורר, כי אז לא יישמע אותו צד בטענה כי הבורר אינו רשאי לחזור בו מהתפטרותו; שנית, כאשר הנזק שעלול להיגרם לבעל דין המתנגד לכך שהבורר שהתפטר יחזור וינהל את הליך הבוררות קטן מהנזק שיגרם לצדדים האחרים להליך הבוררות אם הבורר לא ימשיך במלאכתו, יש לאפשר לבורר לשוב ולנהל את הבוררות בין הצדדים; שלישית, יש לשקול אם אי השבת הבורר לתפקידו תגרום לבעלי הדין עינוי דין (שם), פסקה 48; ראה גם: [רע"א 7419/15 יוחנן סטפנסקי נ' נפתלי בולג](#) [פורסם בנבו] (3.3.16), פסקה 5).

ערעור על פסק הבוררות

14. ביחס לשאלת בית הדין בעניין האפשרות לדון בערעור על פסק הביניים, הרי שכבר נפסק כי הבורר מסיים את מלאכתו עם מתן פסק הבוררות. עם מתן הפסק הסמכות של

הבורר לדון בסכסוך פוקעת. ההלכה שיצאה מבית המשפט העליון בעניין זה ברורה ותמציתית ניתן למצוא במילותיו של השופט א' רובינשטיין שכתב כך:

"הבורר, כמוהו כבית-משפט, מלאכתו תמה ונשלמה עם מתן פסק הבוררות; הבורר הוא *functus officio*. עם מתן הפסק נסתיים תפקידו של הבורר, וסמכותו לדון במחלוקת שבין הצדדים פקעה ואיננה עוד. אם יוסיף הבורר ויחליט בענייני הבוררות לאחר מתן הפסק - עשייתו עשייה שבהיעדר סמכות היא (ראו ע"א 678/71 תשלובת מפעלי טמפו ירוחם בע"מ נ' "אריעד" מחצבים ומינרלים בנגב בע"מ, פ"ד כו (2) 29) שינוי מהותי בגופו של הפסק - תיקון-טעות-של-מהות אשר נפלה בפסק, פסק של בית-משפט או של בורר - ניתן אך לשיקולה ולסמכותה של ערכאת הביקורת: בית-משפט שלערעור לעניינו של בית-משפט ובית-המשפט המוסמך לעניינו של פסק בורר." (רע"א 6886/03 הדרן 2000 שיווק והפצת כרטיסים בע"מ נ' מכבי נתניה כדורגל בע"מ, סא (1) 406 (2006) עמ' 422 – 423).

15. בעניין זה אין נפקות לשאלה האם פסק הבוררות שאחד הצדדים מבקש לתקוף הינו פסק ביניים או פסק סופי. סעיף 1 לחוק הבוררות מגדיר "פסק בוררות" כ"פסק שניתן על ידי בורר, לרבות פסק ביניים". כך שפסק ביניים הינו פסק בוררות לכל דבר ועניין.

16. תשומת לב בית הדין מופנית גם לסעיף 21א לחוק הבוררות המאפשר לבעלי הדין להסכים על זכות ערעור על פסק הבוררות בפני מותב בוררות אחר (ולסעיף 29ב לחוק הבוררות שמאפשר לצדדים להסכם בוררות לכלול בהסכם הבוררות זכות לפנות לבית המשפט בבקשת רשות ערעור על פסק הבוררות). אם הסכם הבוררות כולל תניה מאלה, קיימת לבעל הדין הרואה עצמו נפגע מפסק הבוררות, אפשרות לערער על פסק הבוררות בפני מותב הבוררות בערכאת הערעור (או לבקש מבית המשפט רשות ערעור לפי העניין, והכל בהתאם לקבוע בחוק הבוררות). בהעדר תניה מאלה, תקיפת פסק הבוררות תיעשה אך על ידי פניה לבית המשפט בבקשה לביטול פסק הבוררות, בהתאם לעילות הקבועות בסעיף 24 לחוק הבוררות.

פעולה של מזכיר המותב שנעשתה ללא הרשאה

17. בית הדין מעלה טענה לפיה מזכיר בית הדין שלח את המכתב ללא הרשאה. נקודת המוצא היא כי פעולה ללא הרשאה לא מחייבת את בית הדין. פעל אדם בחזקת שלוחו של אחר, ללא הרשאה או בחריגה מהרשאתו, אין בפעולתו כדי לחייב או לזכות את "שולח" (איל זמיר, מרדכי א' ראבילו, גבריאלה שלו עורכים, הפירוש הקצר לחוקים במשפט הפרטי (1996) עמ' 804). אולם, אם בית הדין הציג בפני המתדיינים בפניו מצג לפיו המכתב שנשלח על ידי המזכיר הוא מכתב שנושא החלטה של בית הדין עצמו, כי אז מצג זה מחייב את בית הדין. הכלל הוא שכאשר השולח מציג מצג אובייקטיבי של הרשאה כלפי הצד השלישי, נוצרת

שליחות ממש לפי [חוק השליחות](#), תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק השליחות"), הגם שהשלוח פעל ללא הרשאת השולח ([ע"א 1796/10 שרה כתבן נ' בנק ירושלים בע"מ](#) [פורסם בנבו] (07.12.2011) פסקה 39).

18. בנוסף, [חוק השליחות](#) מאפשר אישור בדיעבד של פעולות שנעשו על ידי שלוח ללא הרשאת השולח. [סעיף 6\(א\) לחוק השליחות](#) קובע כדלקמן:

"פעל אדם בחזקת שלוחו של אחר בלי שהורשה לכך או בחריגה מהרשאתו, יכול אותו אחר, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), לאשר את הפעולה בדיעבד; ואישור בדיעבד - כהרשאה מלכתחילה, ..."

19. משמע, במידה ומזכיר בית הדין פעל ללא הרשאה, רשאי בית הדין לאשר את הפעולה בדיעבד ואישור כזה ייחשב כאישור מלכתחילה.

הליכי ביצוע פסק בוררות

20. הצדדים יכולים להסכים ביניהם על הדרך לביצוע פסק הבוררות. כך, למשל, הם יכולים להשליש בידי הבורר סכומי כסף שבמחלוקת תוך מתן הוראה למי עליו למסרם ובאילו תנאים (אוטולנגי, עמ' 897). אולם בהעדר הסכמות בין הצדדים בדבר ביצוע פסק הדין, אין לבורר סמכות לפעול לביצוע פסק הבוררות, והדרך לביצועו היא דרך אישורו בבית המשפט ואכיפתו בהוצאה לפועל.

סיכום

21. בסיום הפנייה לבית המשפט, ביקשו הבוררים לדעת האם בסמכותם להמשיך בדיונים בנוגע לשלושה היבטים, כדלקמן:

א. ערעור על פסק בוררות ביניים.

ב. הליכי ביצוע של פסק הבוררות (הוצאות וריביות).

ג. המשך הדיונים בתביעתו הראשונה של יארמיש.

להלן התייחסות תמציתית לשאלות אלה.

ערעור: ככל ששטר הבוררות עליו חתמו הצדדים (המשיבים) כולל הוראות בדבר ערעור בפני מותב בוררות אחר על פסק בוררות סופי או פסק ביניים, ניתן לפעול על פי הכתוב בשטר. ככול ששטר הבוררות אינו כולל הסכמה מסוג זה, סיים בית הדין את מלאכתו, כאשר הכריע בסכסוך בו דן בפסק הביניים.

הליכי ביצוע: ככול ששטר הבוררות עליו חתמו המשיבים, כולל הוראות המאפשרות לבוררים לפסוק בענייני ביצוע פסק הבוררות, רשאים הבוררים לתת הוראות בדבר ביצוע הפסק. בהעדר הוראות בעניין זה בשטר, הדרך לביצוע הפסק הוא באמצעות אישורו בבית המשפט המוסמך ואכיפתו בהוצאה לפועל.

המשך הדיונים: מפניית הבוררים לבית המשפט משתמע כי שטר הבוררות עומד עדיין בתוקפו וכי מדובר בתביעות חדשות, להבדיל מהמשך הדיון בתביעתו הראשונה של יארמיש. במלים אחרות, מדובר בתביעות נוספות שלא הועלו בפני הבוררים. מכאן ניתן ללמוד כי הבוררים לא הסתלקו מהבוררות בעניינים שכבר החלו ומהמשך הדיון בתביעתו הראשונה של יארמיש ובסמכותם לקבוע כך ולהודיע זאת לצדדים.

המזכירות תשלח העתק ההחלטה לצדדים וכן לבית הדין שירת דוד, ברח' רש"י 43 ירושלים (ת.ד. 57092 ירושלים).

ניתן היום, א' אדר א' תשע"ט, 06 פברואר 2019, בהעדר הצדדים.

אביגדור דורות 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)